

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2021 р.

Київ
Видавництво НМУ ім. О. О. Богомольця

2021

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2021. – 311 с.

ISBN 978-966-02-9609-1

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Филипович Людмила Олександрівна – провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Технічні редактори:

Васюк Ірина Василівна – пошукач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Лапутько Анна Валеріївна – старший лаборант кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 12 від 27 травня 2021 р.)

ISBN 978-966-02-9609-1

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2021
© ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2021

дати людині найбажаніше – її здоров'я та життя, тобто, про медицину.

Медицина претендує на місце релігії саме через те, що обіцяє вирішити проблеми, які до цього часу успішно розв'язувала релігія. Адже, на думку багатьох дослідників, релігія виникає еволюційно – як відповідь на головний страх людини – страх смерті, страх небуття. Релігія, у різних варіаціях обіцяє людині вічне життя – існування у якості вічного Брахману, вічність людської душі, повернення у здорові й молоді тіла після Суду божого. Людство живе вірою і надією, що обіцяне обов'язково справджується там, за обрієм фізичного існування. Філософія протягом всього свого існування активно обговорює проблему кінечності людського буття – обґрунтовуючи смерть, або ж по-епікурейські заспокоюючи, що смерті немає там де є ми. Сократ впевнений у тому, що справжній філософ постійно розмірковує про смерть. Смерть залишається чи не найостаннішою загадкою людства, робить наше життя таким крихким і одномоментно таким особливим і важливим. Але все ж таки, своєю вічною тугою за вічним життям, яка підтверджується своєю вічною вірою у бога, людство відповідає на питання пісні Queen "Who Wants to Live Forever". Ми всі радше б жили довго, майже безкінечно і не страждали від втрати близьких, особистої немічності у похилому віці та відсутності мрій наприкінці життя. І, якщо релігія запевняє, що гарантує але немає ніяких фактів, фізичних доказів того, що так все і відбудеться, то медицина підходить до своєї точки сингулярності, коли її знання і технології зроблять людське життя вічним. А можливостей у медицини для здійснення цього монументального прориву накопичується все більше – біотехнології, гена інженерія, генетика та епігенетика відкривають перед людиною нові горизонти.

Спадає на думку – а що відбудеться із світом, якщо медицина почне реалізацію проекту "вічного життя вже тут і зараз" без усіляких посилянь на релігію. "Божественні" пігулки, які продовжуватимуть нашу молодість і даруватимуть вічне здоров'я, стресостійкість, міцний імунітет – хто зможе ними скористуватись, якщо медицина навчиться їх виробляти і що відбуватиметься далі з релігією, філософією, культурою і людиною загалом? І чи залишиться людина людиною, якщо реальним гарантом безсмертя стане медицина. Зараз такі варіанти розвитку подій більше схожі на фантастику, але філософія має задавати науковцям та широкому загалу провокаційні питання вже сьогодні, адже багато чого фантастичного за допомогою науки вже перетворилось на буденні реалії. І відповідати за своє майбутнє ми починаємо вже сьогодні.

Мойсеєнко В. О., Шостка І. П., Тарченко Н. В.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
moysenyenko_vo@ukr.net

ЗДОРОВ'Я І ПРАЦЯ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПІДХОДІВ ФІЛОСОФІЇ, РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

Праця є природнім явищем, законом людського існування (Втор. 5, 13), "Узяв Господь Бог чоловіка і оселив його в Едемському саді порати його й подглядати" (Бут. 2, 15). Водночас, праця необхідна для існування людини: "В

поті лица твого їстимеш хліб твій” (Бут. 3, 19) [6]. Православний соціально-реабілітаційний центр в селі Мала Солтанівка на Київщині – приклад трудотерапії. Трудотерапія в медичному розумінні – це застосування різних видів трудової діяльності для лікування фізичних і психічних захворювань, один з етапів реабілітації. Здійснюється шляхом спрямованого залучення пацієнтів (з позиції віруючих – нужденних) в трудовий процес. З соціальної точки зору, на відміну від “терапії зайнятстю”, спрямованої на проведення дозвілля, трудотерапія займається розвитком, збереженням трудових навичок, робота оплачується, трудотерапія націлена на подальше працевлаштування. Відзначаються наступні лікувальні впливи праці: підвищення самооцінки, залучення в комунікацію, відволікання від хвороби, зміцнення інтелектуально-вольових якостей, спонукання до творчості. З релігійних позицій – залучення до трудотерапії має значно глибший сенс: робота не оплачується, є добровільною, розглядається з віри в те, що “тягар щоденної праці – ціна, яку людина повинна платити за владу над творінням, якою Бог її наділив”. ... Село Мала Солтанівка знаходиться в Київській області на заході від м. Василькова на березі річки Стугна. Першу згадку про село знаходимо в історичних джерелах від 1581 р, коли його володарем був Кирик Солтан – представник відомого дворянського роду, серед якого найбільш відомим був православний митрополит Київський Йосип II Солтан. Але є думка, що село Мала Солтанівка (Соловіївка) існувало ще в 12 сторіччі, коли її землі належали Києво-Печерській Лаврі [1, с. 535]. Минали роки, сторіччя і нарешті в 2000 році на території села почали будувати монастир, паралельно виникла ідея створити при ньому соціально-реабілітаційний центр допомоги нужденним. Ініціатором створення цього центру на території монастиря був архієпископ Олексій [2, с. 7; 3]. Свято-Іоаннівський приход часто відвідували люди, які потрапили в скрутні життєві обставини. Тут їм допомагали, чим могли – давали ліки, годували, одягали. Але церква була маленькою, сама потребувала розбудови. Тоді й виникла ідея створення Благодійного соціально-реабілітаційного проекту “Будинок працьовитості”, в якому нужденні люди, що в силу життєвих обставин все втратили, змогли би працювати та відчувати себе корисними [4]. У 2003 р., завдяки пожертві Матінки Марфи (Світлани Аверіної), яка продала свою київську квартиру і викупила половину будинку по провулку Квітневому, 18 у селі Мала Солтанівка, з’явилася жіноча громада монастиря в ім’я Святого і праведного Іоанна Крондштадського. Наступним кроком в реалізації цього плану було будівництво храму на честь Святителя Іоанна Шанхайського і Сан-Францизького в провулку Квітневому, 18. Прихожани цілими сім’ями приходили, щоб допомогти – приносили будматеріали, продукти або речі. Багато хто брав участь у будівництві після основної роботи. Одночасно із будівництвом храму споруджувалися гуртожиток для монахів та майстерні – іконна, столярна та швейна. В 2002 році на Великдень в церкві в ім’я свт. Іоанна Шанхайського відбулося перше богослужіння [5]. В храмі зібрано чимало святинь – частинка Гробу Господнього, частинки мощів свт. Іоанна Шанхайського, св. Іоанна Златоуста, прп. Серафима Саровського, а також практично всіх відомих Києво-Печерських святих. Незабаром ще одна сім’я прихожан пожертвувала для обителі свій недобудований будинок в

селі Мала Солтанівка. І нвдовзі тут, серед чистого поля, розпочалося велике будівництво. Надходили нові пожертви – як від заможних бізнесменів, так і простих людей. Віруючі допомагали, хто чим міг. Наприклад, 18 вересня 2003р., в день пам'яті праведних Захарії та Єлисавети, батьків Іоанна Предтечі, для обителі благодійники подарували пластикові вікна і двері. Скит в Малій Солтанівці вирішили назвати в честь святих Захарія та Єлисавети. В Свято Іоаннівському монастирі є цілий комплекс будівель і майстерень. В обителі часто трудяться люди, які мають проблеми, пов'язані з алкогольною або наркотичною залежністю, ігроманією, душевними недугами. В допомозі владика Алексій нікому не відмовляє. У них є дах над головою, їх годують, одягають. Люди працюють в різноманітних майстернях відповідно до їх здібностей та талантів. Тут близько трьох років працює монастирська кузня і плоди цих праць зустрічаються всюди: хрести, що вінчають купола; ковані решітки з рослинними орнаментами, прикрашені птахами і квітами; це і кручені повітряні сходи, що стали справжньою окрасою Братських корпусів; і нові фасадні ворота, і багато інших виробів, створених з фантазією і любов'ю до своєї справи. В обителі проживає близько 100 чоловік. Виникла потреба в розвитку власного підсобного господарства. Побудований пташник, пекарня. Вирощуються овочі, фрукти. Будівництво Православного соціально-реабілітаційного центру триває. "Повинна бути якась правильна мета, для людини повинно бути світло в кінці тунелю. Якщо людина має таку мету, то тоді вона може позбутися свого гріха. А якщо немає, який сенс виправлятися? Якщо ж цей сенс є, то тоді людина працює, і навіть, якщо падає в якісь гріхи, пияцтво, або ще що-небудь, то намагається вирватися з цього, розуміючи, що може загинути не тут, а в вічності" – вважає настоятель обителі єпископ Алексій.

Таким чином, здоров'я людини (подолання алко- чи наркозалежності, усунення травмуючих факторів) та працю, як засіб реабілітації нужденних, а за медичною термінологією – хворих, слід розглядати в контексті підходів філософії, релігії та медицини. Милосердя і любов до ближнього є духовним пробудженням нашої нації.

Література:

1. Лаврентий Похилевич. Сказание о населённых местностях Киевской губернии или статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, сёлах, местечках и городах, в пределах губернии находящиеся. Киев: Типография Киево-Печерской лавры, 1964. – 763 с.
2. Житие святого праведного отца нашего Иоанна Кронштадтского чудотворца. Ко дню прославления 19 октября 1964 года. [Jordanville, N.Y., 1964].
3. Святой праведный Иоанн Кронштадтский. Творения. Письма разных лет. 1859-1908. Т. 2. 1902-1908.
4. Дом трудолюбия. Летопись строительства Свято-Иоанновской обители. – URL: <https://domtrudolybia.org/page0002htm>

5. Святитель русского зарубежья, вселенский чудотворец Иоанн. М., 1997
6. Витяги із Словника Біблійного Богослов'я. Під ред. Ксав'є Леон-Дюфура та інших. Перек. з фран. Львів: Місіонер, 1996. – С. 628-631.

Іванова К. А., Балабай Я. В.,
Національний фармацевтичний університет,
Karo1959iva@gmail.com, yanabalabay@gmail.com

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТИЧНОГО ВЧЕННЯ АЛЬБЕРТА ШВЕЙЦЕРА У СУЧАСНІЙ БІОЕТИЦІ

В умовах світової пандемії COVID-19 набуває актуальності питання розширення сфери відповідальності біоетики. Формування та розвиток біоетики з 1971 р. пов'язані з процесом постійної трансформації медичної та біологічної етики. Це є природною рефлексією на необхідність дотримання прав людини та стрімкого розвитку нових медичних технологій. Повага до життя та гідності людини, дотримання прав пацієнта мають бути головними постулатами системи охорони здоров'я. Цих принципів слід дотримуватися від народження до смерті. Біоетика являє собою не тільки сучасний етап розвитку медичної етики та деонтології, але й співвідношення новітніх технологій у галузі медицини та біології з правами людини та процес формування “гуманітарної” медицини. Варто підкреслити, що біоетика – це наука про мораль та забезпечення гарантій безпеки пацієнта, яка полягає у створенні морально-етичних бар'єрів, закріплених на законодавчому рівні. Метою біоетики є попередження завдання шкоди пацієнту (“не завдай шкоди”), а також захист його прав та гідності. У зв'язку з цим, актуальним питанням залишається розробка та прийняття Медичного кодексу України, удосконалення галузі медичного права для належного захисту прав і свобод у ланках: лікар – пацієнт, лікар – фармацевт, фармацевт-пацієнт.

Свідченням тривалих пошуків оптимального медичного підходу до пацієнта є наявність різних методів у медицині: механістичного, патерналістського, колегіального, контрактного тощо. Дослідження, присвячені пошуку оптимальних шляхів взаємодії лікаря та пацієнта, приділяють значну увагу наративному методу. Наративна медицина допускає можливість самоінтерпретації внутрішнього стану пацієнта через самоопис хвороби. Це можна розглядати як одну із сучасних практик гуманітарної медицини як мистецтва лікування. Етика наративної медицини – це спроба відійти від нормативної етики «згори» до етики «знизу» (етика пацієнта).

Необхідність гуманізації медичної професії потребує доповнення досягнень медицини духовною складовою, запровадження персоналізованого (індивідуального) підходу до пацієнта, акцентування медицини не на хворобі, а на пацієнті. Концепт гуманітарної медицини орієнтований на дію та взаємодію людей у сфері медицини як частини культури. Гуманітарна медицина – це двобічна взаємодія, що взаємозбагачує медичну науку й практику з соціальними